

2. Пономаренко В. С., Гонтарева І. В. Проблема оцінки системної ефективності функціонування та розвитку підприємства. Науковий журнал «Економіка розвитку». 2011, № 1(57). – С.5-8

3. Аптекарь С.С, Дронова А.Ю. Сучасний стан нафтової промисловості України: проблеми і шляхи подолання кризи нафтових ресурсів. Науковий економічний журнал. Актуальні проблеми економіки. №4 (106)., 2010. – С. 7-13.

4. Вітвицький Я.С. Економічна оцінка гірничого капіталу нафтогазових компаній // Наукова монографія. – Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2007. – 431 с.

5. Скворцов І.Б. Ефективність інвестиційного процесу: методологія, методи і практика: Монографія. – Львів: Видав. НУ “Львівська політехніка”, 2003. – 312 с.

УДК 64.011.6-044.337:622.691.4

Гобир І.Б., Яськевич Т.Б.

### **РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ГАЗОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В КОМУНАЛЬНІЙ СФЕРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ**

***Анотація.** В статті доведено, що актуальною проблемою на сьогоднішній час виступає реформування природних монополій. З метою реформування газової галузі запропоновано створити економічну модель, що дозволяє з максимальною ефективністю забезпечити функціонування усіх елементів системи газозабезпечення.*

***Ключові слова:** реформування, конкурентоспроможність, газозабезпечення, газорозподільні підприємства*

***The summary** The article proved that the actual problem at present time is the reform of natural monopolies. In order to reform the gas industry asked to create an economic model that allows the maximum efficiency to ensure the functioning of all elements of the gas supply.*

***Keywords:** reform, competitiveness, gas-supply, gas distribution companies*

***Аннотация.** В статье доказано, что актуальной проблемой на сегодняшний день является реформирование естественных монополий. В целях реформирования газовой отрасли предложено создать экономическую модель, позволяющую с максимальной эффективностью обеспечить функционирование всех элементов системы газообеспечения.*

***Ключевые слова:** реформирование, конкурентоспособность, газообеспечения, газораспределительные предприятия*

**Постановка проблеми.** Нині одне з перших місць займає проблема реформування природних монополій, до яких відносяться системи, що забезпечують населення і підприємства газом, водою, теплом, електроенергією. Усі ці системи характеризуються великою кількістю елементів і масштабністю. Особливе місце в комунальній сфері займають системи газорозподілу.

**Аналіз останніх джерел і публікацій.** Проблеми реструктуризації газотранспортної системи України та напрями вдосконалення управління нею висвітлені в публікаціях О. Амоші, А.Алимова, Л. Анастасьевої, Є. Бойка, С. Влада, В. Волослика, В. Геєця, О. Гудими, Б. Данилишина, І. Діяка, А. Єременка, С. Кліменка, Я. Крикавського, Б. Клюка, С.Лавринюка, А.Рубана, М. Садовського, С. Пиріжкової, О. Шандрівської та інших.

Значно менше досліджень і публікацій присвячено реформування системи газозабезпечення в комунальній сфері, що зумовило вибір теми дослідження.

**Постановка завдання.** Метою даного дослідження є обґрунтування завдань реформування системи газозабезпечення в комунальній сфері.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Газова галузь є провідною в енергетичному комплексі країни і світу в цілому. Довжина трубопроводів єдиної системи

газопостачання складає 283,2 тис.км, із них на системи магістрального транспортування газу припадає 37,1 тис.км, а на розподільні системи газопостачання – 246,1 тис.км. керування функціонуванням та розвитком цих систем ставить різноманітні технічні та економічні задачі, що з часом ускладнюються.

Реформа (франц. *réforme*, від латів.(латинський) *reformo* — перетворюю), перетворення, зміна, перевлаштування якої-небудь сторони суспільного життя (порядків, інститутів, установ), що не знищує основ існуючої соціальної структури. З формальної точки зору, під реформою мається на увазі нововведення будь-якого вмісту. Метою реформування газової галузі є підвищення конкурентоспроможності в усіх видах діяльності НАК “Нафтогаз”. Під конкуренцією в газовій промисловості слід розуміти: на внутрішньому ринку - в основному, конкурентоспроможність газу по відношенню до інших енергоносіїв (вугілля, нафта, нафтопродукти і тому подібне), а на зовнішньому - до інших постачальників газу. Конкурентоспроможність стає важливим критерієм оцінки ефективності діяльності НАК “Нафтогаз” і системи її управління, тому вдосконалення системи і методів управління повинне відповідати вимогам конкурентоспроможності компанії як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Досі держава виявилася неспроможною запропонувати системне вирішення проблем ЖКГ. Державні програми реформування сектору покладали надмірні сподівання на державні інвестиції. Ці сподівання виявилися марними. Але до сьогодні не запропоновано і чіткої стратегії виправлення ситуації за допомогою участі приватних інвесторів [1].

Проблеми загострювалися і в секторі почалися хаотичні процеси. Замість ефективних власників на підприємства прийшли портфельні інвестори. Вони зацікавлені у зростанні капіталізації бізнесу, а не у його довгостроковому розвитку. Прийшли орендарі, що зацікавлені не в інвестуванні, а у вимиванні коштів.

Газорозподільчі мережі належать державі, яка здає їх в оренду облгазам, якими управляють здебільшого приватні власники. Угоди про оренду, за якими облгази управляють розподільчими мережами, виявилися неефективною формою відносин у секторі з точки зору залучення інвестицій. Ці контракти у довгостроковій перспективі цілком залежать від примх держави і погрозами їх розірвання вже користалися для тиску на власників облгазів. Отож й інвестувати у газопроводи ніхто не поспішав, а держава не мала важелів чи бажання примусити власників виконувати свої обіцянки.

Проблема полягає в тому, що власне сама приватизація у секторах із природною монополією не гарантує кращого результату у порівнянні із ситуацією, коли власність належить державі. Перед тим, як залучати до секторів із природною монополією приватний капітал, необхідно було створити систему державного регулювання у секторі. Таку систему, що мотивувала б власників інвестувати та зменшувати видатки виробництва [1].

Цінова політика, що склалася останніми роками в газовій галузі, не стимулює її розвиток, збільшення видобутку газу і розвиток внутрішньої мережі газорозподілу.

Забезпечення проведення цінової та тарифної політики, державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в електроенергетиці, нафтогазовому комплексі, у сфері теплопостачання, якщо тепла енергія виробляється на теплоелектроцентралях, здійснюється національною комісією регулювання електроенергетики (НКРЕ) [2].

Для газорозподільних підприємств формування і затвердження тарифів на їх послуги здійснюється НКРЕ відповідно до встановленої структури. Тариф на транспортування природного газу встановлюється таким чином, щоб забезпечити підприємству-заявнику відшкодування його обґрунтованих витрат та отримання прибутку, а також стимулювати його до скорочення цих витрат і підвищення рентабельності діяльності [3].

Тарифи у ЖКГ переглядаються невчасно, створюючи умови для виникнення касових розривів. Власники підприємств або невчасно, або взагалі не отримують від держави чи місцевих органів влади компенсації за надання пільгових послуг [1].

Головне, що ключові проблеми сьогоdnішнього дня і на перспективу необхідно вирішувати з урахуванням результатів, з одного боку, економічній і соціальній стратифікації суспільства, що йде як по вертикалі, так і по горизонталі, а з іншої - істотних регіональних відмінностей в рівні темпах і спрямованості їх розвитку. При цьому результуючий вектор діяльності має бути визначений виходячи з внутрішньої потреби такого розвитку, що неможливо без взаємодії із регіонами. Такий напрям по прогнозованих результатах буде близький до оптимального, оскільки недостатньо продумані і не повною мірою прораховані дії можуть внести деструктивний елемент в економічний і соціальний стан ряду регіонів, що склався.

Регіональна цінова політика на найближчий період має бути спрямована на забезпечення прогнозованої динаміки цін, враховуючи, в першу чергу, обґрунтованість тарифів на продукцію і послуги природних монополій; стабілізацію положення на споживчому ринку товарів і послуг; підвищення конкурентоспроможності власних виробників; економію бюджетних ресурсів; зміна тарифів на найважливіші соціальні послуги відповідно до темпів росту прибутків населення.

Система управління регіональною системою газозабезпечення (РСГ) представляє дуже складну багаторівневу систему управління. До неї на регіональному рівні слід віднести організації контролюючі фінансові, матеріальні і інвестиційні потоки і організації керівники реалізацією інвестиційних проектів по будівництву нових мереж газопроводів.

Рівень підприємства утворюють газорозподільні підприємства (ГРП). До теперішнього часу більшість організацій РСГ, що утворюють, входять в систему холдингової структури НАК "Нафтогаз" або працюють під контролем компанії.

Основними завданнями РСГ є:

- здійснення комерційної діяльності по реалізації природного і зрідженого газу;
- додаткових послуг, пов'язаних з обслуговуванням інженерного устаткування споживачів газу в комунальній сфері;
- забезпечення транспортування газу від магістралей високого тиску до споживача;
- реконструкція і капітальний ремонт газопроводом середнього і низького тисків і устаткування;
- будівництво нових і експлуатація діючих газопроводів середнього і низького тисків.

Виходячи з існуючих завдань тих, що стоять перед РСГ, реформування цієї сфери газової галузі країни припускає:

- створення системи постійного фінансового і економічного моніторингу ГРП на рівні регіону;
- вдосконалення системи управління основними засобами ГРП з метою забезпечення стійкого і безпечного транспортування газу до споживачів;
- розробка механізму інвестування в реконструкцію і капітальний ремонт діючих газових мереж, і будівництво нових мереж на регіональному рівні;
- створення регіональної системи управління капітальним будівництвом, реконструкцією і капітальним ремонтом систем газопостачання.

З урахуванням нових реалій виникає необхідність в створенні економічної моделі що дозволяє з максимальною ефективністю забезпечити функціонування усіх елементів РСГ. Передусім, слід розмежувати функції управляючої компанії і ГРП. Основним завданням управляючої компанії є регулювання фінансових потоків в контурі управління. Компанія, що за своєю суттю управляє, у своїй структурі повинна мати центри прибутків і витрат, які регулювали б прибуткову і витратну частину бюджету РСГ.

Основні проблеми, що стоять перед такою холдинговою структурою, - як забезпечити постійний моніторинг фінансових потоків управляючою компанією і як створити систему економічної зацікавленості організацій, що входять в неї.

Системотворним елементом створюваної системи повинна стати інтегрована інформаційна технологія управління РСГ (ІТУ РСГ) на базі локальної обчислювальної мережі. Вона повинна охоплювати рішення практично усіх завдань управління системою РСГ і забезпечувати повну прозорість для усіх зацікавлених осіб процесів акумуляції і розподілу фінансових ресурсів.

Інформаційний підхід до системи управління і акцент на створення ІТУ обумовлений тим, що «інформаційний підхід дає єдину точку зору на усі види управління, незалежно від його мети і типу управління системи».

Створення інтегрованої інформаційної технології орієнтоване на усунення тих розривів в інформаційному ланцюзі управління РСГ, які досі існують при ручній обробці інформації або при рішенні окремих інформаційно не взаємозв'язаних завдань і їх комплексів. Так, наприклад, рішення, що виробляються у фінансово-економічній системі, не підкріплюються своєчасно і якісно підготовленою інформацією про потребу в ресурсах, необхідних для виконання усіх регламентних робіт по обслуговуванню будівель, споруд і усіх видів устаткування, яка повинна поступати з системи управління об'єктами нерухомості, що зрештою призводить до втрати ефективності управління РСГ і не виправданому росту витрат.

Тому нині найбільш актуальною стає проблема інтеграції окремих інформаційних технологій на базі загального інформаційного середовища.

### **Список використаних джерел:**

1 Полтавець І. Державі варто частіше дивитись у дзеркало // Українська правда. – 16.10.2007. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2007/10/16/144795/>

2 НКРЕ [http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?id=321348cat\\_id=30510/](http://www.nerc.gov.ua/control/uk/publish/article/main?id=321348cat_id=30510/)

3 Постанова НКРЕ “Про затвердження ліцензійних умов провадження господарської діяльності з розподілу природного та нафтового газу” від 13.01.2010 року. - №12.

4 Якубенко В.П. Стратегічні напрямки діяльності ДК “Газ України” в реформуванні газового ринку / В.П. Якубенко // Вісник НГСУ. – 14.11.2004. - №1. – Режим доступу: <http://gasunion.org.ua/visnik-ngsu-12004-strategichni-napryamki-gaz-ukraini.html>

5 Енергетика України на шляху до Європейської інтеграції: монографія / А.І. Шевцов, М.Г. Земляний, А.З. Дорошкевич [та ін.]; Національний інститут стратегічних досліджень (Дніпропетровський філіал). – Дніпропетровськ, 2004

6 Мельник І.Г. Реформування житлово-комунального господарства та регулювання цін і тарифів на житлово-комунальні послуги населенню [Електронний ресурс] : автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.02.03 / І.Г. Мельник. – Дніпропетровськ, 2005. – Режим доступу: <http://www.db.niss.gov.ua/docs/energy/131.pdf>